

(המשך מעמוד 11)

מקום בו נטען חדר, אלא שגודל הסער בין גורמים כמו אורח תכנון זניהול הקרב, מבטלים בתכלית אפשרות זו.

שגיאתו של ורקיס

בשגיאה זו ניתן, ככל הנראה, גם למצוא את ההסבר להופעת חטיבת השיריון 37 בליל ה-31 באוקטובר — ה-1 בנובמבר באברעגיליה, במקום ברפיח. כזכור, שלח או ראש מחלקת המיבצעים במטכ"ל, עוזי נרקיס, את חטיבת 37 ממרכז הארץ לדרומה. צעד זה, כשלעצמו, היה בגדר סיכון סביר, משום שברור היה כי ונמנו דוחק וגם לא ניראו כל סימנים להתקפות מצד סוריה או ירדן. אבל קרב אברעגיליה היה באותה עת כבר בגדר כישלון מוכח, וככל הנגיע לצה"ל — כלומר, אם נתעלם מן הסיוע עצמו (אבל בהחלט אפשר שלא היה צומח) ממיבצע הבריטי-צרפתי מוטקטיר, הרי הסיכוי הטוב ביותר להצלחה היה טמון ברפיח.

מוסכמה צבאית עתיקה היא, ש"אין מתג כרים את הכישלון, אלא את ההצלחה" — או את סיכויי ההצלחה. כלומר, למקום בו כושרים המיבצעים — ולא מהמת מחסור בכוחות כמו עקב פיקוד גרוע ומפני שהכל צודק — אין טעם או מקום להטיל יחידות נוספות.

אילו היתה חטיבת 37 מצליחה לפעול כיאית באברעגיליה, היה הדבר מפתיע ביותר. כישלונה, שהתמצה בהסתערות הקאמיקאזי של מסקדה על אוסיכחף, האם בהחלט את לוח הנסיכות.

לעומת זאת, היה ניצול יעיל של החטיבה מובטח דווקא ברפיח, וגם אם נועדה במפורש לפתוח באירח מיידית ציר-כביש נוח לתיסקוס חטיבות 7 והצנחנים, ניתן היה חדר להיעשות באמצעות כיווש אל-עריש לא סחות מאשר דרך אברעגיליה, וזאת דרך כביש אל-עריש — דרך לחפן — ג'בל-ליכני, מאיר-עריש אספר

היעד החיוני המובן-מאליו שעליו הגן המערך היה הכביש, ובמיוחד הצומת — יעדיו של צה"ל ב-1948, ב-1956 וב-1967. המאמץ העיקרי של אוגדת לסקוב תוכנן כלפי החלק הצפוני, שהיה חסר הגנת מיקוש, אך בו רוכזו רוב הכוח המצרי. הופעלו שם שלושה גדודים: הצפוני שבהם היה גדוד הרגלים הממוצע (חמ"ג) של חטיבה 27, ומדרומו שני גדודים של גולני. בגיורה הדרומית הופעל מאמץ מישני. במיסגרתו תוכנן גדוד-חי"ר מילואים (מסופח) להיכנס דרך שדות המוקשים ולחפוס את המוצבים שמעבר להם, כדי שדרום יחדור לעומק גדודה השלישי של גולני, עם פלוגת סנאי שרמן מחטיבה 27, ויחבור לתפיסת "הצומת" בעורף. מפקדו של גדוד זה היה סא"ל מאיר פילבסקי, כיום ח"כ מאיר פעיל.

אם מבחינת עיקרי תפיסתו ותיכנונו היה קרב רפיח מיבצע נאה, הרי בדרך הביצוע התגלו תקלות, שחלקן היה חמור ומסוכן.

ראשונה בהן נגעה לסייע. הצרפתים, שהיו אז בעלי בריתנו, הבטיחו הרעשה כבדה ביותר מצד הים וכמו שכותב דיין, "הלווייתן הוליד דגירקס". אחר-כך בא חיל-האוויר לסייע ונשלח מייד כלעומת-שבא, מפני שסיועו היה עלוב ביותר — וכימעט כולו כוון על כוחותינו-שלנו. אבל לרשות האוגדה עמדו שיבועה גדודי-ארטילריה, והללו כימעט שלא באו לידי ביטוי בשעה שהארטילריה המצרית — אשר מנתה כחמישית אחת בלבד מן שלנו — היתה פעילה ויעילה ביותר וגרמה את רובן המכריע של אבידותינו.

כישרון הפעלת הארטילריה במערכת סיני, שחזר גם באברעגיליה, שייך גם הוא לרשימה הארוכה של ביוזונות "קדש" — וזאת מהם, אשר לא באו על תיקונם המוא עד יום הכיפורים ועד בכלל.

חמת קוצר הזמן שעמד לרשות היחידות המסתערות — יומיים בלבד — כתוצאה מתרגילי בילבול-האויב

המקומות. כמה מוצבים ניטשו כימעט ללא ירייה, אחרים גילו התנגדות ובכמה מיקרים היתה הלחימה עיקשת. הפתעויות-המצא של זחל-מים וטנקים על המוצבים, תוך דריסת הגדרות וחציית הגזי-רות-המוקשים, הוכתרו בכל המיקרים בהצלחה, וגם ניתן לשבחם במיקרה זה כמעשים נועזים — היפים לנסיבותיהם ולשעתם. הכעויה היתה, כמוכח, שסייג הכרחי זה נעדם מעיני הלקו שחייבים היו להכינו ולזכור.

עיכוב ממושך יותר נגרם אצל מאיר פעיל, אשר נתקע בשדות-המוקשים, בעיקר מפני שהגורת-המוקשים השלישית נעלמה מידיעת הפיקוד ולא נסרצה מראש, בניגוד לשתי קודמותיה. החילוץ נמשך שעות אחדות והתבצע תחת אש ארטילרית.

מש ערב יום-הכיפורים (בגיליון מעריב, ה-5.10.74) הובאו, לרגל "יום-השנה" למיבצע קדש, גירסות שונות על מהלכו של קרב זה, שחלקן גרסו כי פעיל רצה

ושבוי מצרי בפוזה עלובה

לסגת, אחרות את החיפץ. ענייני מייאחראי-למה אפוסים עד היום השרת-סודיות עבה, גם כאשר מדובר בקרבות עתיקים כאלה, אך הלכה העיקרי הוא שאילו חיו האחד-ראים — יהיו אשר יהיו — טורחים לקרוא כהלכה ספר אלמנטרי כלשהו בהלכות פריצת שדות-מוקשים וניהול תנועה דרכם, היה מובטח מראש שלא תארע כל תקלה, ומשאירעה — תתקן במהרה.

לאחר שנחלץ, ניהל פעיל את יחידתו משם ועד לצומת רפיח, כשהוא כובש את המוצבים שבדרכו, בזה אחר זה.

זמרימה לאחר כיווש הצומת הגיעו אליו כוחות השיריון אשר פרצו בגיורה הצפונית — בליווי דיין, שהצטרף אליהם. מכאן ועד תעלת סואץ פעלה חטיבה 27 ככוח עצמאי, תחת מסקדה.

הפעלת הטנקים של חטיבה 27 יחד עם החי"ר כשייעורו בעת ההבקעה, הוא לסייע לחי"ר ולא לפעול ככוח העיקרי — היתה אחד מלקחי החיוניים אך הנשכחים של רפיח 1956.

מובן שלא על לחימה מסוג זה תפארת חסונקים, ופעולה אפורה וזהירה-יחסית אין בה הרבה, "הלם שיריון". אבל יש לומר בבירור, כי ככל שנוגע הדבר לניצולו הנכון של השיריון, הרי תפיסתו והפעלתו ברפיח כחלק מצוות אורגני יחד עם חיל-הרגלים — וחסרה רק הארטילריה — היו נבונים וראויים-לחקוי חרבה יותר מן האורח שבו נוצלה חטיבה 7 באברעגיליה.

במהלך לחימתה בדרך אל-עריש נתנה חטיבה 27 שיעור נוסף בתפעולה נכונה של שיריון, בדרך המושכלת והמחושבת שבה ביצעה את קרבי-ההבקעה הקטן והנאה-מאוד שלה באל-ג'יראדי. לא אפרט קרב זה כאן, כי מקומו הנכון ימצא בניתוח מקומו להבקעה הקשה והעקובה-רמס שערכה באותו מקום, בששת-הימים, חטיבה 7.

אבל ייאמר, כי העובדה שבינוי 1967 נוחה קרב הג'יראדי כפי שנוחה למרות שהקרב הקודם של ברייב היה מוכר היטב לכל — זוהי אולי הרוממה הכובדת ביותר לאיילומור מן הניסיון — ולמחיריו.

צה"ל לא למד

הו גם הסיכום היאת ביותר לסקירה תסופה וכללית זו אשר ערכנו על מיבצע קדש. לקחים רבים יכול היה צה"ל להפיק ממיבצע זה, הראשון לכל מערכותיו כצבא מודרני.

הלכה העיקרי היה — ונשאר — כי אין חרש תחת השמש, וכי אין צה"ל יכול לוודאי אינו חיוב, לדבת וללמוד על כישורו כה מה שזמרו אחרים. קודם הו, וגם כתבו, פירטו ונימקו בספרים.

לקחיבא בם חל על הכל — על מושגי-היסוד, על אורחי האירגון ותלחימה ועל הטכניקות.

כמאמריו הבאים בפירדה זו ינתח בנימין עמידרור את קרבות ששת-הימים. בכתבה הבאה: מיבצע טליק.

התמונות שהעלימו את לקחי המלחמה: תמונת שלל

של דיין (שכזכור לא הועילו, מפני אופי ההגנה המצרית, ורק שיבוש ביותר את מיבצע כל כוחותינו, בכל ה"מקומות), לא יכלו החיילים המפקדים לתרגל כיות. מיגבלה זו הפריעה מאוד, כי 3000 החיילים שהבקיעו התפצלו להמון יחידות, שגס"אם נעו במרוכז עד סמוך למוצבים, הרי לקראת הלחימה הממשית פנו ללחום כל יחידה לעברה, ורבות מהן תעו בשטח הנערך תוואים בולטים, הסתבלו בין הצברים והכרמים. המוצבים עצמם היו, כאמור, מחוסרים היטב, וגס"אם בחלק הצפוני לא חיפו עליהם שדות-מוקשים, הרי כל מוצב ומוצב כשלי-עצמו היה מגודר כהלכה ומוקף חגורת-מיקוש "סרטית". על אלה נוספו שני זקורות מצריים, שסרקו את השטח השטוח בלא-הרף ואלמוניתהם, אשר נסלו על הכוחות הנעים במסע-הגישה הארוך אל היעדים, גרמו להם שיחושיו כי נתגלו, גם כאשר מפני הטווח לא נתגלו.

לא רק לחודי לעומק סיני על ציר נוח ותוך עקיפת אברעגיליה, אלא גם להפנות כוחות אל צומת אברעגיליה, שממש יוכלו לתקוף בעוצמה את המיתחם העיקש שבאום-כתף גם מעורפו.

על כך יש להוסיף, כי ניצולו הצלחת ההבי קעה ברפיח עיידיו חטיבת ברייב זברה לא היה שרם, מפני ששיריונו בודו הוטל לקרב כדי לסייע להבקעה-הגופא, ולא נמצאה לזקוק עתודת-שיריון חופשית בחלקם האפשרי ולשם לחימה רק לאחר סיום כיווש מיתחמי רפיח.

התוחים לא הופעלו

קרבי-ההבקעה של רפיח ב-1956 היה קרבי-לילה שנמשך לתוך בוקר-המהרה וחסר התפתחויות דראי-מתיות בולטות. במהלכיו הכלליים היה זה קרב "לפי הספר" — דבר האמור כולו לשבח. בהתאם למקובלות הנכונות, תוכננה הבקעה מערך רפיח בכמה מקומות, כדי להשיג התפוררות מירבית בחלקם האפשרי ולשם הבטחת החדירה מעורפו, גס"אם במקום כלשהו יסתמו המצרים את הטירעה.

השיטה שנוקטה הלמה את אופי המערך המצרי, אשר היה בנוי ממוצבים הממוקמים על הרמסים השטוחים, אשר מגובה של כמה עשרות מטרים שולטים על המישור שמסביבם וערוכים להגנה היקפית על עצמם ולחיסוי הדדי ביניהם. הסיוע הארטילרי שרשותם כלל כ-16 כלים, פלוגה של תותחי ג"ש מתנייעים מדגם ארצ'ר וכן כמות תותחי ג"ש קלים יותר, ברייטים ורוסיים, בני 57 מ"מ, בחלקו הדרומי הוגן המערך בשדות מוקשים עמוקים, ערוכים בשלוש הגורות.